

Wrocław, dnia 19.04.2022

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
ks. mgra lic. Krzysztofa Krawczyka
pt. *Wizja Kościoła w papieskich orędziach i przemówieniach*
na Światowe Dni Młodzieży
napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Tadeusza Borutki
Maszynopis, Kraków 2022

Komentując pierwszą encyklikę społeczną papieża Leona XIII *Rerum novarum* z 1891 roku wielu komentatorów zwraca uwagę na fakt, że „zegary Kościoła spóźniły się” o jakieś 50 lat w stosunku do oddolnego katolicyzmu społecznego jako odpowiedzi na gwałtowną industrializację i zakłęty obszar biedy robotników najemnych. Temat dysertacji skłania do refleksji nad dzisiejszym obrazem Kościoła w przestrzeni społecznej. Ponadto każe się zastanowić nad możliwością recepcji owej wizji wspólnoty wierzących w Chrystusa w środowisku ludzi młodych, aby „zegary Kościoła” wskazywały adekwatną do sytuacji godzinę. Problemem Kościoła jest dualizm jego obrazu w świecie współczesnym. Z jednej strony jest to obraz prawdziwy, widoczny dla każdego, kto uważa się za chrześcijanina i aktywnie uczestniczy w życiu parafii, diecezji, wspólnoty zogniskowanej wokół Chrystusa. Z drugiej jednak strony jest to obraz medialny, kreowany i oparty o zafałszowane dane. Egzemplifikacją może być problem pedofilii, stosunku do osób homoseksualnych czy kwestia aborcji. Kościół jest wtedy przedstawiany jako coś w rodzaju siły politycznej, wręcz struktury mafijnej, a jednocześnie bastion ciemnogrodu wobec „oświeconej” lewackiej frakcji kulturowego komunizmu. Ta dobrze znana od czasu Oświecenia strategia prymatu ludzkiego rozumu nad transcendentnym Bogiem nie pozostaje bez wpływu na ludzi młodych, pełnych zapału by walczyć o wolność, o sprawiedliwość i lepszy świat dla siebie. Kategorie brzmi w tym kontekście przestroga starotestamentowego proroka Izajasza: „Biada tym, którzy zło nazywają dobrem, a dobro złem, którzy zamieniają ciemności na światło, a światło na ciemności, którzy przemieniają gorycz na słodycz, a słodycz na gorycz!” (Iz 5, 20). Podjęty przez ks. mgra lic. Krzysztofa Krawczyka temat pracy doktorskiej, jak rozumiem, wpisuje się w ów

dualizm wizji Kościoła, ukazując dominanty jego misji w świecie, wyływające z humanizmu chrześcijańskiego opartego o prawdę i miłość, które albo idą razem i zwyciężają, albo razem marnie giną.

Struktura i główne tezy rozprawy

Problem dysertacji wpisuje się w powszechną dyrektywę, że – mimo obiegowego stwierdzenia – prawda i dobro nie obronią się same w przestrzeni społecznej i świadomości młodego pokolenia. Trzeba o nie konsekwentnie i skutecznie walczyć „słodko w sposobie ale rzeczowo” – *suaviter in modo, sed fortiter in re!* Takie są allokucje papieży na Światowe Dni Młodzieży, ukazujące prawdziwy obraz, prawdziwą wizję Kościoła, ale też prawdę o Bogu, człowieku i świecie. Jan Paweł II, Benedykt XVI i Franciszek odważnie, szczerze, konsekwentnie i mądrze przedstawiają młodym ludziom propozycję życia w prawdzie i miłości na miarę godności człowieka. Taka jest też główna idea, myśl przewodnia i przesłanie recenzowanej dysertacji. Doktorant ujmuje to następująco: „Celem rozprawy jest próba ukazania inspiracyjnego wpływu przesłań Światowych Dni Młodzieży na poznanie i zrozumienie przez młodych ludzi misji Kościoła. Kościół nie może być dla nich wspólnotą archaiczną, skostniałą, nieprzystającą do współczesnych aspiracji i potrzeb, ale powinien być wspólnotą ożywiająca ich pragnienia i tęsknoty. To właśnie Kościół powinien być wspólnotą, w której ludzie młodzi chętnie będą odnajdywać swoje miejsce, w której będą wzrastać w wierze i w miłości (...)”. W ubiegłym roku ukazała się książka profesora Marka Marczewskiego pt. „Leiturgia-martyria-diakonia. Koinonia” (Lublin 2021). Fragment recenzji wydawniczej doskonale oddaje strukturę prezentowanej dysertacji ks. mgra lic. Krzysztofa Krawczyka: „Publikacja dotyczy teologii pastoralnej szczegółowej, a szczególnie podstawowych funkcji Kościoła, dzięki którym Kościół buduje się, urzeczywistnia, poprzez realizację przepowiadania słowa Bożego (martyria), sprawowanie sakramentów i celebrowanie Mszy świętej (leiturgia) oraz realizację posługi kościelnej w duchu służby (diakonia) i animowanie posługi miłosierdzia (Caritas). Wszystkie te funkcje służą ostatecznemu celowi, jakim jest budowanie wspólnoty w Chrystusie: koinonia in Christo”. Zbieżność zakresu tematycznego jest oczywiście przypadkowa.

Doktorant rozpoczyna swoją refleksję właśnie od *koinonii in Christo* w ujęciu eklezjologii Soboru Watykańskiego II, wskazując na dowartościowanie *ministerium* obok posługi autorytetu – *magisterium* (rozdział I). Następnie analizuje kwestie pogłębiania i przekazywania wiary. Wskazuje na konsekwencje podjętych decyzji i kompatybilność wiary i życia w kierunku świadectwa wobec rówieśników (rozdział II). W owym pogłębianiu wiary fundamentalne znaczenie ma liturgia: wiara rodzi się ze słuchania Słowa Bożego i personalnej odpowiedzi na dar i powołanie Boże poprzez życie sakramentalne, modlitewne czy całościowe uświęcanie czasu (rozdział III). Ta część pracy wiedzie do praktycznego działania, a więc preferencyjnej opcji na rzecz ubogich, dobrego przygotowania do życia rodzinnego i małżeńskiego oraz aktywnego udziału w życiu społecznym zgodnie z paradygmatami humanizmu chrześcijańskiego

(rozdział IV). W finalnym rozdziale V Doktorant podejmuje kwestię ustawicznej młodości Kościoła w kontekście paradygmatu *accomodata renovatio*, który stanowi punkt styczny między wspólnotą chrześcijańską a ludźmi młodymi, szukającymi swego dobrego miejsca do realizacji niepowtarzalnego człowieczeństwa. W sumie, pięcirozdziałowa praca stanowi komplementarne dzieło o dobrze przemyślanej strukturze, opatrzonej konstruktywnym wstępem i dobrym podsumowaniem w zakończeniu.

Ocena merytoryczna i metodologiczna

Podejmując ocenę rozprawy doktorskiej ks. mgra lic. Krzysztofa Krawczyka należy w pierwszej kolejności wydobyć i podkreślić wartości pozytywne, a następnie zgłosić kilka uwag o charakterze krytycznym. Trzeba jednocześnie podkreślić, że uwagi nie mają charakteru podważającego merytoryczną wartość przedstawionej do recenzji rozprawy. W zamierzeniu recenzenta mogą jedynie przysłużyć się - jeśli Autor zgodzi się z nimi i zostaną wzięte pod uwagę - do podniesienia jej naukowej jakości przy ewentualnej publikacji książkowej lub publikacji w formie artykułów naukowych.

1. Walory naukowe pracy

Dysertacja stanowi dogłębną analizę wskazań papieskich z głównym akcentem na przesłania z okazji Światowych Dni Młodzieży, wyprowadzone z wieloaspektowej doktryny katolickiej. Rozprawa doktorska mówi o tym jak jest i jak powinno być, czyli ma wymiar aksjologiczny, aretologiczny i deontologiczny. Kontekstem są przeróżne sytuacje, które z jednej strony zagrażają młodemu pokoleniu, z drugiej strony tworzą niepowtarzalną szansę do indywidualnej i wspólnotowej rewizji i niejako reлектury, ponownego odczytania, swoistych filozofii życiowych w kontekście wiary lub niewiary oraz uczestnictwa w życiu Kościoła.

Sama struktura pracy nie odbiega od schematów stosowanych w teologii pastoralnej. Czy więc tematyczne *novum* polega na tym, że papieże przedstawiają coś ezoterycznego z punktu widzenia teologii, skierowane tylko do ludzi młodych? W żadnej mierze. To co stanowi walor naukowy, to owo soborowe *aggiornamento* i prezentacja prawdziwej wizji Kościoła adresowane do młodego pokolenia. Oryginalność pracy polega więc na wyłuskaniu specyficznego aspektu obrazu Kościoła, obrazu który stanowi antidotum na fałszywy obraz medialny, o którym była już mowa.

W dobie wirtualnych relacji społecznych, dysertacja ks. mgra lic. Krzysztofa Krawczyka wciąga czytelnika w samo centrum tego, co w dzisiejszej teologii jest najbardziej żywotne, palące i niezbędne. Prowadzi całość naukowego dyskursu w kierunku interesującej, odkrywczej i zarazem pożytecznej propozycji nie tylko dla młodych ludzi wierzących, ale także dla młodych ludzi dobrej woli, unurzanych w chaotycznych nurtach ponowoczesności. Praca jest w swej istocie i rdzeniu - na

poziomie reguł myślenia i metody – swoistym antidotum na skandaliczną pogardę wobec prawdy i życia oraz na lansowany przez apostołów relatywizmu etycznego paradygmat, że chaos jest nowym imieniem porządku społecznego. Mimo, że praca stanowi reлектurę dobrze znanych biblijnych, teologicznych i aksjologicznych imperatywów, jest poznawczo bardzo interesująca, gdyż ukazuje nowy kontekst do niezmiennych prawd wiary, wnosi wkład w ustalenie przekonującego ładu wolności i dobra, który byłby pomocny dla przyszłego pokolenia jako wskazówka. Dysertacja prowadzi do puenty, że niezwykle ważne wydaje się być budowanie nowej mentalności i nieustanne nawracanie się, czyli zmiana myślenia pozwalająca na budowanie nowego społeczeństwa. Nowa odwaga nowego myślenia w budowaniu Kościoła na miarę bożego planu i społeczeństwa na miarę człowieka, jak wynika z pracy, musi zawierać w sobie owo boże *bonum honestum*, które jest konstytutywnym składnikiem i niejako nośnikiem wspólnoty Kościoła. Zaakcentowanie owego immanentnego dobra wewnętrznego znajduje w rozprawie doktorskiej swoje należne miejsce, interpretację i adekwatną egemplifikację.

Bezsprecznym walorem prezentowanej dysertacji jest metodologiczna i metodyczna poprawność, poza kilkoma uwagami zawartymi w sugestiach. Została zastosowana złożona i wielostopniowa metoda. Generalnie łączy ona w sobie dwa podstawowe elementy: pozytywny (analityczny i systematyczny) oraz spekulatywny (ekstrapolacja martyrii, liturgii, diakonii i koinōnii na wizję/obraz Kościoła). Zawsze zgodnie z obowiązującym kanonem metodologicznym, właściwym dla nauk teologicznych. Również 32 strony bibliografii imponują nie tylko objętością, ale także trafnym doбором literatury teologicznej, której użycie w realizacji tezy doktorskiej świadczy o dużej erudycji (trochę mniej - solidności redakcyjnej) Autora.

2. Sugestie i uwagi

Sugestia merytoryczna: W zakończeniu Autor dysertacji stwierdza, że „Temat ten okazuje się naukowo ważny i potrzebny pod względem pastoralnym. Wpisuje się w zakres katolickiej nauki społecznej”. Sam temat być może ale wypełnienie treścią w dysertacji już tylko częściowo. KNS bowiem nie zajmuje się działaniem Ducha Świętego, macierzyńską rolą Maryi, uczestnictwem sakramentalnym czy szkołą modlitwy. To jest teologia, a w tym przypadku teologia pastoralna. Wiąże się z tym poniższa refleksja metodyczna.

Sugestia metodyczna: Temat być może wpisuje się w KNS, ale przyjęta naukowa metoda realizacji jest metodą typową dla teologii pastoralnej. Chociaż KNS jest w szerokim znaczeniu nauką teologiczną, to jednak ma swoistą metodę naukową, która decyduje o odrębności wśród nauk teologicznych. Benedykt XVI w encyklice *Deus caritas est* napisał: „Nauka społeczna Kościoła argumentuje, wychodząc od rozumu i prawa naturalnego, a więc od tego, co jest wspólne naturze każdej istoty ludzkiej” (nr 28). Na

czym polega różnica w metodzie naukowej? Proszę pozwolić, że odpowiedź na to pytanie stanie się podstawą do dyskusji na obronie doktorskiej.

Sugestia metodyczna: Autor wykorzystał w dysertacji bardzo bogatą literaturę o czym świadczą przypisy i liczne odniesienia. Wkradł się jednak błąd odnośnie do reguł metodycznych redakcji tekstu naukowego. Otóż w pracy są cytaty w cudzysłowie i prawidłowe przypisy. Jednak obok pojawiają się parafrazy tekstu bez cudzysłowu, a w przypisie brakuje „Por.” (porównaj). Co jest więc cytatem a co parafrazą... trudno dociec. Jednak „Por.” (a czasami „Zob.”) również jest używane, co jeszcze bardziej pogłębia niekonsekwencję metodyczną w redakcji tekstu (np. s. 83, 112, 119).

Sugestia metodyczna: Na koniec krótka uwaga, która dodałaby elegancji redakcyjnej i oczywiście poprawności metodycznej. Jak już zostało to podkreślone, w dysertacji jest wykorzystywana bogata literatura. Jednak obok imion papieży czy dostojników kościelnych (i kilku profesorów) trudno znaleźć w tekście dane osobowe dotyczące innych autorów, wymienionych w przypisach. Wprowadzenie takiej korekty zdynamizowałoby tekst tworząc obraz dyskusji teologicznej. Krótkie „jak stwierdza N.N.” czy „jak zauważa N.N.” wydają się być bardzo pożądane na poziomie redakcji rozprawy doktorskiej.

Kwestie do dyskusji

Jako, że jesteśmy winni uczestnikom publicznej obrony doktorskiej dyskusję, by stanowiła i została zapamiętana jako prawdziwa, niecodzienna uczta duchowa, kilka kwestii do dyskusji:

1. Niektórzy twierdzą, że dystansowanie młodych wobec wiary jest skutkiem tego, że Kościół udziela odpowiedzi na pytania, których młodzi nie zadają. I odwrotnie młodzi zadają pytania, na które Kościół nie udziela odpowiedzi. Czy jest to prawdziwa diagnoza?
2. Czy Kościół powinien bardziej stanowczo walczyć o swój poprawny obraz w przestrzeni społecznej. Jeśli tak, to kto i jakimi środkami?
3. Jaka jest różnica w metodzie naukowej pomiędzy katolicką nauką społeczną a teologią pastoralną? Co to jest paradygmat katolickiej nauki społecznej: widzieć-ocenić-działać (w oryginale: voir-juger-agir)?

Kwalifikacja końcowa

W konkluzji recenzji stwierdzam, że dysertacja ks. mgra lic. Krzysztofa Krawczyka spełnia wymogi ustawowe stawiane rozprawom doktorskim, gdyż: stanowi merytorycznie nowy przyczynek na gruncie teologii pastoralnej; jest oryginalnym rozwiązaniem postawionego w tytule rozprawy problemu; problem rozwiązuje

całościowo; Doktorant wykazał samodzielność i dojrzałość naukową oraz trud badawczy zwieńczony niewątpliwym sukcesem. Dlatego wyrażam przekonanie, że recenzowana rozprawa doktorska ks. mgra lic. Krzysztofa Krawczyka może stanowić podstawę do dalszych etapów przewodu celem nadania jej Autorowi stopnia naukowego doktora nauk teologicznych, zgodnie z wymaganiami o jakich mowa w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 2018, poz. 1668).

.....
o. dr hab. Kazimierz F. Papciak SSSC, prof. PWT